

Otázka: Rozum a afekty

Předmět: Filozofie

Přidal(a): Martin Matura

Role rozumu v etických koncepcích

- Platón: rozum ovládá afekty jako vozataj koně (paralela k činnosti polis), pouze rozumem se lze přiblížit k dobru a spravedlnosti
- Aristoteles: rozum vstupuje do afektů, nejvyšším cílem lidského jednání je štěstí, které spočívá v jednání v souladu s rozumem
- Stoa, Kant: rozum přemáhá afekty, šťastný a spokojený života je v souladu s logem
- Augustin: rozum (osvícená mysl) správně rozlišuje mezi předměty touhy (přirozené žádosti, světem božského řádu, touha po pozemských věcech je postupně vytlačena touhou po nebeských
- Hume: rozum má vůči empirickým afektům podřízenou instrumentální funkci - hledá nejvhodnější prostředky k dosažení cílů jednání, rozumový argument nestačí k ustanovení mravního zákona (nelze usuzovat z toho co je, na to, co být má)

Praktický rozum versus rozum teoretický

- praktický (Aristoteles, Akvinský): vztahuje se k jednání, tedy zkoumá lidská jednání a jejich produkty; souvisí s přirozeným zákonem, vychází z obecných a nutných principů a konkretizuje je na příslušné situace; principy-dobro a zlo se vylučují, rozum rozeznává 3 typy bona humana, tedy toho, co je pro člověka dobré (zachovat sám sebe, zachovat druh, specificky lidská dobra - poznání boha, pravdy); praktický rozum zkoumá regulativní principy
- teoretický - podle Aristotela se zabývá proměnlivými a neproměnlivými jsoucny; nezávislý na zkušenosti, proniká do podstaty věcí, poznává pravdu X Kant
- teoretický a praktický rozum nejsou dvě schopnosti, ale dvě činnosti téhož rozumu

Pojem afektu

- vzniká z emočního napětí, moderní pojetí afektu: afekt je silná, prudká reakce (afekt vede k jednání)
- podle Aristotela: „jev duše“, který předchází rozumu
- druhy afektů: žádost, hněv, strach, odvaha, láska, nenávisť, stesk, žárlivost, soucit atd.

Klasické koncepce etiky „ovládání afektů“

Pojetí afektu a rozumu:

- rozum ovládá afekty/vášeň jako kormidelník řídí loď (Platon, racionalismus)
- Člověk je složený ze 3 složek: rozum, vznětlivost (*efektivita, emocionalita, vůle*), žádostivost = vozataj a koně. Složky by měly vytvářet harmonickou jednotu. Dobrý člověk je rozumný, vznětlivý i žádostivý.
- Dialog Faidros: dvojspřeží drží vozataj, jede oblohou, jeden kůň je žádostivost, druhý je vznětlivost, vozataj je rozum. Má zodpovědnost za oba koně. Žádostivost je třeba omezit a vznětlivost je třeba povolit, využít.
- rozum má přemáhat afekty/vášeň a snažit se, aby jejich vliv byl co nejmenší (stoicismus, rozvíjí Kant)
- Zdařilý šťastný život je oproštěný od afektů. Afekty nás odvádějí od myšlení. Afekt je chybný úsudek rozumu. Rozlišovali to tak, že dobré je jen to, co je v naší moci. To ostatní je špatné. Život v souladu s logem. Ideální stav je APATHEIA = oproštěnost od pathosu (*afektu*).
- rozum má vstoupit do afektu, afekty se stanou rozumnými (etika ctností, Aristotelés)
- Emoce, vášeň, afekty mají velký vliv na naše jednání /rozhodování, naše emoce mohou být kultivovány tak, že když se naše výchova podaří, budou i naše cítění/ afekty správné, dobré.
- Afekty nejsou špatné ani dobré, je třeba je správně využívat
- **Střednost** - to co leží uprostřed mezi 2 špatnými extrémy, př. Moc strachu - zbabělost X málo strachu - bezhlavost. Uprostřed je správné cítění strachu k dané situaci.
- Lidé, co mají praktickou moudrost, frónésis, jednají přiměřeně. Když se budeme s těmi lidmi stýkat, naučíme se to samy.

Pozitivní role afektů

- afekty naplňují náš život barvami, láska je též afektem a přitom patří mezi důležité atributy lidského života, afekty ukazují ostatním lidem, co cítíme a ostatní se podle toho mohou k jednotlivci chovat (vidím, že jsi naštvaná - nechám tě být); další z pozitiv je alarm pro uchování života - bojíme se - utečeme

Láska a přátelství

Láska

- Éros-láska, která po něčem touží (podle Platóna chce něco vyššího)
- Filia - vzájemná láska mezi přáteli
- Agapé - láska pečující, nesobecká (různé city lišící se předmětem, - mateřská, k vlasti)
- Sorge - příbuzenská láska, souvisí s agapé, v antice má význam dlouhodobé oddanosti

Přátelství

- nutnou součástí lidského života (člověk je živočich společenský- ve vztahu k člověku dojde k naplnění)
- užitečnost a příjemnost nejsou pravými důvody přátelství
- přátelství je dobro - své přátele máme rádi kvůli jejich dobrům (nejdokonalejší forma)
- je třeba neustále ho potvrzovat a pečovat o něj, vytváří se jakýmsi sdílením života, tudíž nelze udržovat na dálku (Aristoteles)

Dějiny lásky:

- Empedoklés - láska a svár
- Platón - ideální láska směřuje k Dobru
- Scholastika - dobrotivá láska
- Novověk - éros a agapé.